

STÁTNÍ ZÁMEK DAČICE

PRŮVODCOVSKÝ TEXT

Autor: Mgr. Jan Mikeš
Mgr. Renata Hejtmanová
Mgr. Zuzana Vaverková

Dačice 2013

Úvod (dolní arkáda)

Dobrý den, jmenuji se ... a vítám Vás na Státním zámku Dačice. Ještě než začneme s prohlídkou zámku, upozorním, že objekt je střežen kamerovým systémem a také Vás poprosím o vypnutí mobilních telefonů

Renesanční arkády, pod nimiž nyní stojíme, prozrazují, že nejstarší část zdejšího zámku pochází ze sklonku 16. století. V písemných dokladech byl tento zámek zpočátku označován jako nový. Jeho stavebník - Oldřich Krajíř z Krajku totiž užíval ještě starší renesanční sídlo na dnešním Palackého náměstí, v němž je sídlo Městského úřadu.

Rodina Krajířů vlastnila Dačice od poloviny 15. století a jejich stavební činnost je ve městě patrná dodnes. Za krajířovské vlády vznikly nejen oba zámky, ale i radnice a také městská dominanta - věž farního kostela. Dokončení nového zámku se však Oldřich Krajíř nedočkal. Zemřel roku 1600 a s ním vymřel i celý rod po meči. V 17. století se na zámku vystřídalo několik majitelů. Nejvýznamněji se do zdejších dějin zapsala rodina Berků z Dubé. Za Berků byla na počátku 18. století přestavěna původně renesanční zámecká věž, které si můžete všimnout při pohledu na nádvoří. Její současná podoba je z doby před rokem 1713, což je letopočet vyrytý na dodnes funkčních věžních hodinách.

V roce 1728 získali zdejší panství Osteinové, o nichž budeme hovořit i v následujících místnostech, roku 1809 potom přichází na Dačice rod Dalbergů. Jejich příběh budeme sledovat především.

Krajířové z Krajku koupili dačické panství v roce 1459 a vytvořili z Dačic centrum své rozsáhlé državy, sahající od Nové Bystřice po Bítov. Vlastnili ještě Brandýs n. Labem a Hrubý Rohozec. Znak Krajířů z Krajku: červenobílý štít dělený na pokos, tj. šikmo.

Starý zámek nechal postavit v letech 1572-1579 Albrecht Krajíř z Krajku, jeho renesanční vzhled se dochoval bez vnějších změn dodnes.

Sál předků

Místnosti v přízemí severního křídla zámku sloužily vždy jako reprezentační a společenské prostory. K obývání a spánku byly užívány menší pokoje v patře a v jižním křídle, které se daly lépe vytápět.

První dvojice zprava:

Philipp Franz Eberhard v. Dalberg (1635-1693) - císařský tajný rada a prezident říšského komorního soudu ve Špýru a Wetzlaru. Po smrti své manželky Anny Kathariny v roce 1679 se stal proboštem kláštera ve Wormsu.

Anna Katharina Franziska v. Dalberg (1644-1679). Za svého vzdáleného příbuzného Philippa Franze se provdala v necelých 18 letech. Byla matkou 14 dětí, portréty většiny z nich jsou také v dačickém zámku. Zemřela v roce 1679 při svém 14. porodu ve věku necelých 35 let.

Druhá dvojice:

Friedrich Dietrich v. Dalberg (1643-1712) - císařský rada a kurfiřtský mohučský tajný rada.

Maria Klara v. Dalberg, roz. v. Schönborn (1647-1716), sestra mohučského kurfiřta Lothara Franze v. Schönborn. S Friedrichem měla 10 dětí.

Wolfgang Eberhard v. Dalberg (1679-1737) zakladatel mladší manheimské neboli dalberg-herrnsheimské větve rodu. Byl císařským tajným radou, prezidentem komory a vrchním úředníkem v Oppenheimu, rytířem řádu sv. Huberta a kancléř. Oženil se v roce 1713 s Marií Annou v. Greiffenclau zu Vollrads, s níž měl 6 dětí.

Třetí dvojice:

Franz Eckenbert v. Dalberg (1674-1741) císařský tajný rada, říšský dvorní rada, kurfiřtský mohučský a trevírský tajný rada, tajný rada knížectví würzburgského a vrchní úředník v Kirweileru a Deudesheimu v biskupství špýrském. Oženil se dvakrát a stal se zakladatelem tzv. starší mohučské, neboli dalbergovské linie. Jeho první manželkou se v roce 1701 stala Johanna Franziska Fuchs v. Dornheim, se kterou měl dva syny. Po její smrti v roce 1706 se Franz Eckenbert oženil podruhé se svou vzdálenou příbuznou Annou Luisou v. Dalberg. S touto manželkou měl dalších sedm dětí.

Anna Luisa v. Dalberg (1686-1760)

Čtvrtá dvojice:

Friedrich Anton Christoph v. Dalberg (1709-1775), syn předchozí manželské dvojice, zakladatel hesslošské dalbergovské linie, která jako poslední zanikla v roce 1940. Byl císařským radou, kurfiřtským mohučským tajným radou, viceprezidentem dvorní komory, hudebním intendantem, kurfiřtským falckým vrchním úředníkem a komturem řádu sv. Josefa.

Sophia Elisabetha Xaveria v. Dalberg (1722-1796)

Klenby místností byly dříve opatřeny iluzivní výmalbou a stěny pokrývaly papírové tapety. Místnost tak nepochybně působila mnohem útulnějším dojmem, než se zdá dnes.

Reprezentační charakter tohoto sálu je zdůrazněn portrétní galerií rodiny Dalbergů.

Na prvním dvojportrétu vpravo na čelní stěně je Johann Friedrich Karl hrabě Ostein. Jeho otec Heinrich, který koupil Dačice v roce 1728, byl císařským velvyslancem u ruského cara v Petrohradu. Z jeho doby zřejmě pochází boční spojovací křídla zámku. Jeho syn Karel byl však posledním svého rodu. Protože neměl děti, rozhodl se adoptovat synovce svojí manželky, Friedricha Karla Dalberga, který měl převzít nejen majetek, ale i rodové jméno Ostein.

Tapety pocházely z roku 1863 a odstraněny byly v padesátých letech, tehdy byla také zamalována iluzivní výzdoba stropů, místy patrná na místech restaurátorských sond.

První dvojice na čelní stěně:

Johann Friedrich Karl Maximilian v. Ostein (1735-1809) byl synem Heinricha Karla Osteina, majitele dačického zámku od r. 1728, a Marie Anny Johannny, roz. v. Berlepsch. Byl c. k. tajným radou a komořím. Podle zachovaných archivních materiálů byl pečlivým správcem osteinského majetku. Oženil se v roce 1759 s Marií Annou Louisou v. Dalberg. Jeho jediná dcera z tohoto manželství zemřela v dětském věku. Maria Anna Louisa v. Ostein (1739-1805) byla matkou jediné dcery Klary Elisabeth Sophie, která však zemřela ve věku 4 let.

Druhá dvojice:

Friedrich Franz Karl v. Dalberg (1751-1811) byl kurfiřtským mohučským vrchním úředníkem v Miltenbergu, místodržícím ve Wormsu, rytířem řádu sv. Josefa a později tajným radou Velkovévodství frankfurtského. Jako poslední Dalberg byl při korunovaci císaře Františka I. ve Frankfurtu r. 1792 pasován podle rodové výsady na rytíře. Oženil se v roce 1776 s Marií Annou v. Greiffenclau zu Vollrads. Tito manželé byli rodiči dvou dcer a dvou synů: Friedricha Antona Karla v. Ostein-Dalberg, adoptovaného Osteinem, a Karla Antona Maxe. Dózička s vyobrazením Friedrichovy rodiny, ležící na stole, se dochovala v mobiliáři dačického zámku. Maria Anna v. Dalberg (1756-1829)

Třetí dvojice:

Karl Anton Maximilian v. Dalberg (1792-1859), druhý syn předchozích, bratr a dědic adoptovaného Osteina-Dalberga, pravděpodobně zakladatel zámecké obrazové galerie. Byl komořím Velkovévodství frankfurtského, a později c. k. rakouským komořím. Se svou manželkou Marií Charlottou Sturmfeder v. Oppenweiler měl jediného syna Friedricha Ferdinanda Franze Egberta (1822-1908).

Maria Charlotta v. Dalberg (1791-1866) se narodila jako šestá z deseti dětí Karla Theodora Sturmfedera v. Oppenweiler a Marie Karoliny, roz. v. Greiffenclau zu Vollrads. V roce 1817 se provdala za svého bratrance Karla Antona Maxe v. Dalberg (jejich matky byly sestry). Byla velkou milovnicí přírody a ve stejném duchu vychovávala i svého jediného syna Friedricha. V zámecké knihovně se dochoval její rukopis, soupis rostlin nalezených v okolí Ischlu, Salzburgu a Aschaffenburgu. Se svým manželem pozvedla dačické zámecké zahradnictví na vysokou úroveň. Portréty

Marie Charlotty a Karla Antona Maxe vznikly patrně krátce po svatbě v roce 1817 v Aschaffenburgu a jejich autorem byl Alexandr Macco (1767 – 1849), portrétista, rytec a litograf, Goethův přítel, ve své době módní malíř oblíbený ve vyšších kruzích.

Anna Sophia Maria Franziska v. Dalberg (1675-1762) byla nadační dámou kláštera sv. Mergena v Kolíně n. Rýnem.

Damian Casimir v. Dalberg (1675-1717) komtur řádu německých rytířů v Čáchách, císařský generál-wachmeister, zemřel na následky zranění v bitvě u Bělehradu pod velením prince Evžena Savojského.

Alžběta Kristina - manželka císaře Karla VI. (1711-1740), matka Marie Terezie.

Stejně jako Osteinové pocházeli také Dalbergové z Porýní, kde ležela i většina rodinného majetku. Během napoleonských válek však tato oblast utrpěla těžké škody a teprve dědictví umožnilo Dalbergům přesídlit do klidnějších zemí rakouské monarchie. Mimo Dačic na Moravě bylo součástí dědictví také panství Malešov u Kutné Hory. Bohužel, dříve než se Friedrichovi podařilo provést plánované změny, náhle zemřel, snad na následky zranění z jedné z bitev proti Francouzům.

Dačice získává v roce 1814 Friedrichův mladší bratr Karel Maximilian, zpodoběný na portrétu vlevo od hodin. Karel nechal dačický zámek dvakrát přestavět, založil zde přírodně-krajinářský park a podporoval na svém panství průmysl – v jeho době pracovala v Dačicích rafinerie cukru, kde byl vyroben první kostkový cukr na světě.

*Osteinové, (čti Oštajnové) německý šlechtický rod, známý od 15. století, pocházel z Horního Alsaska. Inkolát (právo usadit se v českých zemích) získali v roce 1710 a ve stejném roce zde koupili panství Malešov u Kutné Hory.
Erb Osteinů: v modrém poli zlatý chrt ve skoku.*

1. kostkový cukr na světě vyroben 1843.

Dalbergové, celým jménem Komoří z Wormsu, svobodní pánové z Dalbergu, německý šlechtický rod pocházející z Horního Porýní, doložený od r. 1239. Do stavu říšských svobodných pánů byli povýšeni v roce 1653.

Majetek Dalbergů v Německu nikdy nezahrnoval celistvé území. Byl rozptýlen na levém břehu Horního a Středního Rýna, v oblasti těžce zkoušené častými válečnými konflikty.

Erb Dalbergů: čtvrcený štít, v 1. a 4. modrém poli pod zlatou, pilovitým řezem oddělenou hlavou šest

stříbrných lilií, 2. a 3. pole zlaté s černým kotvicovým křížem.

Karlova manželka Charlotta Sturmfederová byla zároveň jeho vlastní sestřenicí, Karlův předčasně zemřelý bratr Friedrich byl zasnouben s Charlottinou sestrou Louisou. Obě dívky totiž po smrti rodičů vychovala jejich teta - Karlova matka Marie Anna a rozhodla se spojit osudy svých svěřenkyň i vlastních synů na celý život. Je zajímavé, že po Friedrichově smrti se Louisa již nikdy neprovdala. Nejdříve pomáhala sestře na Dačicích vychovávat jejího syna a pak se jako vychovatelka dostala i do císařské rodiny. Starala se také o budoucího císaře Františka Josefa I., který ji později na památku věnoval stolec s lavicemi, u něhož jako dítě sedával. Můžete ho vidět mezi okny.

Dětský stolec s lavicemi pochází z období okolo roku 1830. Na desce mosazná destička s rytým nápisem: Von Seiner Majestät Kaiser Franz Josef benützt und an dessen Aja, Tante Louise Sturmfeder geschenkt. Věnoval ho své milované vychovatelce Louise hraběnce von Sturmfeder (1789-1866) František Josef I. K vídeňskému dvoru se dostala díky přímluvě svého příbuzného kancléře Johanna Phillipa von Stadion. Jako dvorní dáma si brzy získala přízeň arcivévodkyně Sofie (1805-1872), která ji vybrala jako vychovatelku svých dětí. Kromě Františka Josefa byla vychovatelkou i budoucího mexického císaře arcivévody Maxmiliána (1832-1867) a dalších sourozenců. Císařské děti jí říkaly teta a až do své smrti žila v Hofburgu, zde také napsala ve své době proslulou knihu pamětí. (Die Kindheit unseres Kaisers. Briefe der Baronin Louise von Sturmfeder, Aja Seiner Majestät. Aus den Jahren 1830-1840)

Dvojportrét na středovém sloupu: Vlevo Wolfgang v. Dalberg (1537-1601) - osmý ze 14 dětí. Byl nejprve kanovníkem v Mohuči a Špýru, od roku 1582 potom arcibiskupem a kurfiřtem mohučským. Jeho podoba se dochovala kromě tohoto portrétu ještě na několika grafických vyobrazení. Portrét je instalován do sdruženého zlateného rámu spolu s portrétem Karla Theodora Dalberga a je kopií obrazu dnes neznámého. Autorem je Ignaz Dullinger (1803 - 1878), původně učitel kreslení budoucího císaře Františka Josefa I., a později domácí učitel dětí rodiny Dalbergů v Dačicích. Vpravo Karl Theodor v. Dalberg (1744-1817) byl posledním mohučským kurfiřtem a kurfiřtským arcikancléřem, knížecím primasem Rýnského spolku a velkovévodou frankfurtským. Byl také autorem mnoha politických a filozofických spisů.

Pod dvojportrétem kurfiřtů jsou v rokokových kartuších

drobné portréty církevních hodnostářů z rodu Greiffenclau zu Vollrads, spřízněného s Osteiny i Dalbergy.

Hodiny vpravo na komodě pocházejí z poč. 19. stol. z Londýna.

Nástěnné konzolové hodiny ze 2. pol. 19. stol. pocházejí z Paříže (zn. Viger, Paris).

Druhé stolní hodiny ze 2. pol. 18. stol. jsou značky Leopold Hoys, Bamberg.

Dva šachovnicové stolky vykládané želvovinou a slonovinou pocházejí z Itálie, 2. pol. 17. stol.

Tricetiramenný křišťálový lustr ze 2. pol. 19. stol., byl zakoupen u vídeňské firmy Lobmayer, která dodnes existuje.

Zrcadlo v průchodním oblouku je ze 2. pol. 19. stol. a pochází z německého Lohru.

Neobarokní truhlička tamtéž ze 2. pol. 19. stol.

V průchodním oblouku na straně u oken je k vidění polyfon zn. Euphonion ze 2. poloviny 19. století. Patří k němu 50 hracích desek s různými melodiemi. Dodnes funkční.

Mosazná mísa z Persie z 18. st., s figurou jezdce na velbloudu a s figurálním pásem na obvodu.

Na protější stěně portréty Sophie Dalbergové a jednoho z jejích bratrů.

Společenský sál

Oba přízemní sály sloužily, mimo jiné, také k reprezentaci a proto zde byly již za Dalbergů shromážděny připomínky staré rodové slávy. Na obraze nalevo od prosklených dveří můžete spatřit původní sídlo rodu, porýnský hrad Dalburg. V době vzniku obrazu na počátku 19. století byl však už dávno pouhou zříceninou.

Dalbergové patřili mezi významné říšské rytířské rody a získali řadu privilegií. Významné bylo privilegium přednostního pasování na rytíře při císařských korunovacích – tehdy musel herald třikrát zvolat „Není tu nějaký Dalberg?“ – ten přistoupil a byl právě korunovaným císařem pasován jako první před ostatními účastníky. Pasování, které se mělo odehrát v roce 1452 v Římě, vidíme na obraze na středním sloupu - císař Friedrich III. na koni zde pasuje na rytíře Wolfganga Dalberga.

Je známo také vyobrazení Dalburgu z počátku 17. století, kdy byl ještě výstavným hradem. Když se majitelé během 18. století odstěhovali do nových městských paláců, hrad zchátral. Jeho zřícenina je dodnes v soukromém majetku dědiců Dalbergů, rodiny Salm-Salm.

Původ této výsady klade rodová legenda do poloviny 12. století, kdy při boji Friedricha I. Barbarossy s Římem zachránil údajně jeden z Dalbergů na mostě přes Tiberu císařův život a za to obdržel zmíněné privilegium. Toto privilegium bylo Dalbergům potvrzováno jednotlivými císaři na pergamenových listinách s pečetěmi a zaniklo s rozpadem Říše římské národa německého v roce 1806.

Obraz vznikl až ve 2. polovině 18. století a vyobrazení Říma neodpovídá skutečnosti.

Hugo Philipp Eckenbert Dalberg (1702-1754) vlevo od dveří. Zakladatel rodinné linie Dalberg-Dalberg. Byl

V 18. století císař Karel VI. udělil Dalbergům k privilegii ještě zvláštní dekoraci. Jejím prvním držitelem byl Hugo Philipp Dalberg, který se s ní nechal portrétovat – obraz visí vlevo nad kabinetem.

dvorním a knížecím tajným radou ve Fuldě a vrchním úředníkem v Hammelburgu. Oženil se v roce 1729 se šestnáctiletou Marií Annou Zobel v. Giebelstadt (1713-1774), se kterou měl 9 dětí. Marie Anna Zobel v. Giebelstadt (1713-1774) vpravo od dveří, manželka Huga Philippa Dalberga.

Velký portrét církevního hodnostáře doplňuje sérii čtyř portrétů v jídelně – je na něm mohučský arcibiskup a kurfiřt Johann Friedrich Karl v. Ostein (1689-1763), bratr majitele dačického zámku Heinricha Karla. Ačkoliv byl prvorozeným synem, byl od mládí určen pro duchovní stav. Byl velkým milovníkem věd a umění - v Erfurtu byla založena Akademie užitych věd (1754) a v Mohuči Akademie umění (1758). Univerzité věnoval svou cennou knihovnu, založil botanickou zahradu, anatomický kabinet, dokonce i jízďárnu. Byl náruživým lovcem - po jeho nástupu do úřadu byl vydán nový lesnický a lovecký řád. Byl přívržencem a ochráncem jezuitů, osobně vysvětil několik nových jezuitských kostelů. Vliv osvícenství v církevních a náboženských záležitostech nebyl za jeho působení možný. Zemřel na vodnatelnost a byl pochován v mohučském dómu. Je vyobrazen v plášti zdobeném hermelínovou kožešinou, což je zimní kožešina z hranostaje.

Oba vyřezávané kabinety také zasluhují pozornost. Jedná se o nejstarší kusy nábytku na zámku, pocházející ještě z první třetiny 17. století

Kabinety pochází z Bologne a byly vyrobeny v letech 1620- 1630. Obsahují velkou spoustu tajných zásuvek. Na kabinetech keramika a kamenina z Porýní z 19. století. Pozoruhodný je zejména korbel s reliéfem mužské tváře s plnovousem (něm. Bartmannskrug, 17. stol.)

Kulečník uprostřed místnosti a šachové stolky ve vedlejším sále prozrazují, že místnost sloužila kromě reprezentačních účelů také jako herna.

Hodiny podlahové z roku 1772 s erbem Dalbergů. Lustr křišťálový dvanáctiramenný z 19. stol. Dřevěná truhla z 19. stol., pobitá plechem a železnými pásy, dříve černá, při restaurátorských pracích obnovena původní barevnost.

Dva portréty ve zlacených rámech představují císaře Karla VI. (1711-1740) a jeho manželku Alžbětu Kristýnu, tedy rodiče Marie Terezie.

Jídelna

Vstoupili jsme do velké jídelny, využívané především při oficiálních příležitostech. Její charakter se příliš nezměnil již od poloviny 18. století. Podle soupisu majetku po smrti prvního Osteina na Dačicích Heinricha Karla zde již tehdy visely tyto čtyři velké portréty. Jedná se o členy rodu Schönbornů, s nimiž byl Heinrich Karel spřízněn prostřednictvím své ženy. Všichni byli vysokými církevními hodnostáři, vládnoucími velkým majetkem i politickou mocí, a umístěním jejich portrétů na čestné místo prezentoval Heinrich moc a vliv své rodiny.

Církevní dráha byla jednou z možností uplatnění a hmotného zabezpečení druhorozených šlechtických synů, zvláště v Porýní, kde bylo významné mohučské arcibiskupství. Duchovními se stalo také mnoho Dalbergů, některé z nich můžete vidět na menších portrétech.

Oba rody zde připomíná i sklo zdobené rytými erby v rohové vitríně vlevo. Dokladem vybraného vkusu Karla Dalberga je porcelán s květinovým dekorem z Frankenthalu na Rýně. Vystavený vzorek je jen částí velkého servisu pro 60 osob, který je jinak uložen v depozitáři zámku. Tyto jídelní soupravy sem Dalbergové přivezli z Německa pravděpodobně až po získání Dačic, protože zpočátku byl zámek vybaven jen cínovým nádobím. Jak si posteskl

Lothar Franz Schönborn (1655-1729) - arcibiskup a kurfiřt mohučský v letech 1695-1729

Damian Hugo Philipp Schönborn (1676-1743) vpravo od okna, kardinál a člen řádu Německých rytířů (na stole leží červený kardinálský klobouk, na krku má řádový kříž).

Franz Georg Schönborn (1682-1756) - naproti oknům vlevo, kanovník v Trevíru, Kolíně a Špýru, probošt v Augsburgu, roku 1729 se stal arcibiskupem a kurfiřtem v Trevíru a roku 1732 biskupem ve Wormsu, má arcibiskupský plášť.

Friedrich Karl Schönborn (1674-1746) - naproti oknům vpravo, říšský vicekancléř ve Vídni, biskup v Bambergu a Würzburgu od roku 1729, v černém plášti.

Schönbornové nechali vybudovat řadu významných barokních paláců a kostelů a shromáždili rozsáhlé umělecké sbírky.

Matka prvního Osteina na Dačicích byla rozená Schönbornová.

Anton Adolf Dalberg (1678-1737) - naproti oknům. V letech 1726-1737 byl opatem ve Fuldě. V roce 1734 byla založena Adolfova univerzita ve Fuldě - měla čtyři fakulty - katolická teologie, filozofie, medicína a právní vědy. Anton poskytl přínos i ženskému vzdělání ve Fuldě, tím že povolal v roce 1733 sestry z kongregace Anglických panen Marie Wardové. Založil ve Fuldě orchestr.

Karl Philipp Damian Joseph Dalberg (1717-1778) - vlevo od okna, děkan v Mohuči, tajný rada a místodržící v Mohuči, biskup kúru v Trevíru, probošt ve Wormsu, kurfiřtský trevírský tajný rada a držitel Velkého kříže řádu sv. Michaela.

Franz Karl Anton Dalberg (1717-1781) - vpravo od okna, kapitulář v Mohuči, probošt v Trevíru a kanovník ve Wormsu, kurfiřtský trevírský a falcký tajný rada a rytíř kurfiřtskofalckého řádu lva. V závěti ustanovil nadaci pro vzdělání svých synovců a výbavu neteří, byl to ojedinělý počín v rodinné historii.

Soubor sklenic na prostřední polici souvisí s Antonem Adolfem Dalbergem (na portrétu naproti oknům uprostřed).

Frankenthal, kurfiřtská falcká manufaktura činná v letech 1755 – 1800, proslula malbou na porcelán. Potahy židli byly v roce 1971 renovovány kůží nevhodného zpracování.

Stolní hodiny s mosaznými prvky pocházejí z konce 18. století z Vídně.

Friedrich Ostein Dalberg v jednom z dopisů matce, v roce 1810 mu v Dačicích servírovali jen na cínu, který byl přítom v té době už i v měšťanských domácnostech nahrazen kameninou či porcelánem.

Dalbergové se také snažili přenést do svého nového domova zvyklosti ve stravování - ve svém zámeckém zahradnictví se například pokoušeli pěstovat chřest, který je v Porýní oblíbenou zeleninou.

Gotický sál

Teprve před několika lety byly odhaleny nástěnné malby v této místnosti, nazývané kdysi gotický sál. Iluzivní architektonický dekor má za účel vyvolat dojem otevřeného altánu s volným výhledem do krajiny s postavami a zvířaty.

Malby vznikly v souvislosti s úpravami dačického zámku v roce 1818. Tehdy se Karel Dalberg oženil a Dačice si vybral jako svou rezidenci. Autorem maleb byl vídeňský krajinář Josef Altmann, jehož rodina pocházela z Dačic. Je zajímavostí, že malby byly viditelné pouhých třináct let.

V roce 1831 byl totiž zámek znovu přestavován. Architekt Karl Schleps tehdy přebudoval i zámecké průčelí a změnil umístění původních barokních oken.

Jejich původního tvaru si můžete povšimnout na čelní stěně, kde je část zdiva bez výzdoby. V rámci přestavby byla zakryta také výmalba a napříště sloužila místnost jako přípravná jídel. V současné době zde probíhají svatební obřady.

Dolní arkáda

Na dolní arkádě je ve skříních umístěna mineralogická sbírka, kterou shromáždil jediný syn Karla Maximiliana Friedrich Ferdinand. Rodiče jej odmala vedli k zájmu o přírodní vědy a Friedrich, obklopený i dalšími odborníky z řad zaměstnanců panství, se skutečně stal významným přírodovědcem, především ornitologem a mineralogem. Ze zde vystavených exponátů zaujme drůza ametystových krystalů, záhněda nebo otisky zkamenělin. Za chvíli navštívíme také jeho osobní pokoje.

Mimo sbírek si zde můžete prohlédnout čtyři kovové vojenské pokladny. Pocházejí z konce 17. a počátku 18. století. Tmavě zelená pokladna je z roku 1690 – letopočet je uveden na přední straně.

Na stěnách je série grafických listů s náměty z Napoleonských válek.

Schodišťová hala

Zmíněná druhá přestavba dačického zámku byla dokončena v roce 1833. Autorem projektu byl vídeňský architekt Karel Schleps. Zde navrhl halu, která prostupuje celou výškou budovy, a do ní nechal zabudovat odvážně řešené samonosné schodiště – každý schod je samostatně zabudován do boční zdi, další podpěry nejsou nutné a schodiště působí lehkým a elegantním dojmem.

Architekt sem zakomponoval také mramorový pomník sochaře Leopolda Kieslinga. Pomník nechal zbudovat Karel Dalberg k uctění památky svého, již zmiňovaného, bratra Friedricha, jenž zemřel ve věku pouhých 27 let.

Na panství působil Vincenc Hlava (1782-1849), lesmistr, spisovatel a vynálezce (stroj na výrobu šindelů, vrtačka na výrobu vodovodního potrubí ze dřeva s vodním pohonem). Ve školce majitele panství pěstoval ovocné stromky, které byly vysazovány v zahradách dačických občanů, organizoval také výsadbu stromů podél cest. S podporou Karla Maximiliana zřídil v Dačicích roku 1821 první soukromou lesnickou školu na Moravě, která byla z finančních důvodů v roce 1830 uzavřena. Dále zde působil zakladatel cukrovaru Franz Grebner (1791-1851), vynálezce kostkového cukru Jakob Christoph Rad (1799-1871) a panští zahradníci Maxmilián Frey a Johann Flieder.

Grafické listy s napoleonskou tematikou - Jean Pierre Jazet [žán pjer žaze] a Louis Debu-court [luj debykúk] podle kreseb Carla Verneta [kárl verne], což byl francouzský malíř a specialista na napoleonské bitvy. Grafiky jsou vystaveny v kopiích z důvodu ochrany originálů před sluncem.

Vystavené jelení a dančí paroží je jen částí sbírky trofejí dačického zámku.

Karl Schleps (1802 Valtice - 1840 Vídeň) pracoval hlavně ve Vídni a na Moravě. Navrhl též stavbu paláce Coburg ve Vídni, novogotickou podobu knihovny hradu Pernštejn a hrobku hrabat Mitrowských v Doubravníku.

Leopold Kiesling [kislink] žil v letech 1770-1827, studoval ve Vídni, působil v Římě pod vlivem klasicistního sochaře Antonia Canovy. Po návratu do Vídně se stal dvorním sochařem a vytvořil řadu náhrobků a soch.

Portréty nad schodištěm zobrazují členy a příbuzné rodu Dalbergů. Velký rodokmen pochází z počátku 18. století a znázorňuje předky osmi bratrů Dalbergů - v horní řadě je uvedeno 128 jejich předků, kteří žili v polovině 15. století.

Jako první vlevo nahoře je uveden onen Wolfgang Dalberg, kterého jsme viděli na velkém obraze v přízemí s výjevem pasování.

Na stěnách visí i menší rodokmeny členů rodiny a jejich příbuzných.

Nahoře na schodišti Vás požádám o nazutí zámeckých pantoflí, které naleznete při vstupu.

Obraz je signován "J. Nicolaus Bickart" († před 1729) a znázorňuje rodokmen osmi synů Philippa Franze Eberharda a Anny Kathariny Franzisky. Obraz pravděpodobně pochází z paláce Dalbergů v Mohuči, který tito bratři nechali postavit, a který byl silně poničen během válečných událostí v roce 1793.

Dva menší rodokmeny na boční stěně souvisí se šlechtickou rodinou Berlepsch, sprízněnou s Osteiny. První manželka Heinricha Karla Osteina, Marie Anna (1707-1737), byla rozená v. Berlepsch [berlepš]. Rodokmeny patří jejím prarodičům Wilhelmovi v. Berlepsch a Gertrudě rozené Wolf v. Guttenberg, pocházejí tedy z období kolem roku 1680. Gertruda v. Berlepsch byla první abatyší ústavu šlechticů na Novém Městě pražském.

Malý rodokmen na protější stěně patří Kunhutě Vittinghoff-Schell, která se v roce 1846 přivdala do rodiny Dalbergů, nejmenší rodokmen znázorňuje předky Friedricha Osteina-Dalberga, který má v hale pomník.

Dva portréty nahoře na schodišti: Vpravo Lothar Friedrich Heribert v. Dalberg (1703-1720) byl kanovníkem v Trevíru, Würzburgu a Špýru. Zemřel v necelých 17 letech ve Würzburgu, kde je také pochován. Také v tomto případě se jedná o alegorický portrét, jiný Lotharův portrét však není znám.

Vlevo: Hugo Philipp Eckenbert v. Dalberg (1702-1754) zakladatel rodinné linie Dalberg-Dalberg. Byl dvorním a knížecím tajným radou ve Fuldě a vrchním úředníkem v Hammelburgu. Oženil se v roce 1729 se šestnáctiletou Marií Annou Zobel v. Giebelstadt (1713-1774), se kterou měl 9 dětí. Podoba na obraze bezpochyby neodpovídá skutečnosti, protože v době vzniku obrazu bylo Hugovi teprve 14 let. Jedná se o alegorii, která může souviset se studiem bratrů Huga a Lothara na gymnáziu v Mohuči. Skutečnou podobu Huga Philippa známe z portrétů mobiliáře zámku Roztěž.

Sloupové hodiny s mramorovou sochou Diany (římské bohyně lovu) jsou největší v zámecké sbírce. Sloup hodin je dřevěný, povrchová úprava napodobuje mramor.

Předsíň

Ve skříni jsou vystaveny stavovské uniformy užívané v 1. polovině 19. století při zasedání zemských sněmů. Karel Dalberg si jako vlastník panství Malešov v Čechách i Dačic, ležících na Moravě, nechal ušít obě uniformy – česká je zdobená motivem dubového listí a znaky českého lva na náramenících a knoflících, moravská uniforma má palmové listy a znak moravské orlice. Tmavě modrá uniforma uprostřed je všední moravská stavovská uniforma.

Předpokoj

Místnosti, kam za malou chvíli vstoupíme, byly bytem Karlova syna, nadšeného přírodovědce Friedricha Ferdinanda Dalberga. Jak bylo tehdy zvykem, měli manželé oddělené apartmány, vcházíme tedy do pánské části zámku. Následující místností budeme pouze procházet. Jedná se o předpokoj bytu, sloužící zároveň jako čekárna pro ty, kteří měli jednání s panem baronem. Po pravé straně si můžete prohlédnout část sbírky loveckých pušek. Zároveň je zde vystaveno několik vycpaných ptáků upomínajících na Dalbergovu ornitologickou sbírku. Po Friedrichově smrti předali jeho dědicové kolekci více než 500 ornitologických preparátů muzeu v Jihlavě. Tam je sbírka umístěna doposud.

V předpokojí - při procházení skupiny

Otevřené dveře umožňují pohled do pokoje komorníka, který se o Friedricha staral. Poslední čtyři roky svého života byl Friedrich slepý a neustále mu musel být

Po stranách se nachází dva výjevy z bitvy u Aspern (též bitvy u Esslingu) - 21.-22. května 1809 mezi Francií a Rakouskem, v níž se rakouským vojskům poprvé podařilo porazit Napoleonovu armádu.

Jde o kulovnice a brokovnice ze 2. pol. 18. a 1. pol. 19. století, na polici leží terčovnice - sportovní zbraň, používaná ke střelbě do terče.

Sbírku ptáků budoval se svým synem Friedrichem Egbertem. Začal ji budovat v osmi letech (1830) - pro sbírkové účely zastřelil albinotickou jiříčku obecnou. Mnohé z preparátů pochází z okolí Dačic. Ptáky mu dodávali i jeho přátelé - pocházejí i z jihozáp. Evropy, Balkánu, Malé Asie, Sibíře, severní Afriky, Severní a Jižní Ameriky. Původně měla sbírka na 1031 exponátů ve 433 druzích. Nejstarší pták je z roku 1812 - jespák křivozubý. Většinu preparátů zhotovili vynikající vídeňští preparátoři bratři Hodkové a J. Dorfinger. Sbírkou věnoval po smrti Friedricha jeho syn Friedrich Egbert muzeu v Jihlavě.

Ve vitríně havran polní a husa polní, na vitríně sup. Na skříni s puškami zleva: kačer, rybák obecný, jespák bojovný, jestřáb lesní, chřástal malý, mandelík hajní, orebice sněžná.

někdo nablízku.

Pracovna

V průběhu padesátých let byl dačický zámek zařízen svozovým nábytkem, který měl za cíl představit empírovou bytovou kulturu. Historicky nevěrohodná instalace nerespektovala původní účel ani vybavení místností. Teprve v uplynulých letech byly pokoje v prvním patře podle inventářů a archivních fotografií zrekonstruovány do podoby, kterou měly na počátku 20. století. V místnostech byly obnoveny původní tapety, bohužel řada kusů nábytku byla nenávratně ztracena a lze je nahradit jen částečně nebo s pomocí kopií, jako v případě stojanů na hole v rohu místnosti.

V zámeckých sbírkách se naopak podařilo dohledat řadu obrazů, které teď visí na svých původních místech.

V místnosti nalezneme řadu rodinných fotografií a portrétů - na malé fotografii na psacím stole můžeme vidět samotného Friedricha i jeho manželku Kunhutu.

Manželé spolu měli celkem osm dětí, upozornit lze zvláště na portrét jejich nejmladší dcery Terezy. Byla nadanou básnířkou, avšak prožila nešťastný život plný utrpení z neustálých nemocí a zemřela v pouhých 27 letech. Portrét byl namalován na Friedrichovo přání posmrtně, podle Tereziny fotografie, a jeho autorem byl tehdy ještě mladý neznámý

Na fotografiích na stolech můžeme vidět jednotlivé členy početné Friedrichovy rodiny a příbuzenstva. Jsou tam jeho rodiče, děti i jejich partneři, manželka a vnučky.

Friedrich Ferdinand Dalberg (1822-1908) byl c.k. rakouským komořím, nejprve doživotním a posléze dědičným členem panské sněmovny ve Vídni. Člen zoologicko-botanické společnosti ve Vídni a rakouské ornitologické pozorovací stanice. Zajímal se o zemědělství, lesnictví a myslivost, také o genealogii, historii a politologii.

V bambusových holích je ukryt kord a dýka. Tento typ tzv. skrytých zbraní byl zakázán, neboť nebylo na první pohled zřejmé, že je nositel hole ozbrojen.

Velký obraz nad psacím stolem má netypický námět. Z vysokého kopce se díváme na břehy Rýna s četnými osadami, zcela vpředu je chrám s několika skupinami postav. Jedná se o kostel Panny Marie v Mohuči. Význam obrazu lze dešifrovat, když si uvědomíme, že byl namalován v době napoleonských válek. Při obléhání Mohuče v roce 1806 byl totiž právě chrám Panny Marie zcela zničen a v následujících letech se stal symbolem boje za osvobození vlasti, za niž Dalbergové bojovali, a kterou zde symbolizuje řeka Rýn. Zajímavostí je hodinový a hrací strojek umístěný v obraze, jehož součástí je také zvonkohra. Zvonkohrou byl proslaven i původní mohučský chrám, je tak pravděpodobné, že také výběr písní byl totožný.

Terezie Marie v. Dalberg (1866-1893) - žačka Výchovného ústavu řádových sester Svarého Sráce Ježíšova ve Vídni. Časté nemoci vedly k částečnému ochrnutí. Její stav se nakrátko zlepšil po návštěvě poutního místa v Lourdech. Její básně oceňoval i básník Otakar Březina

František Kupka (1871-1957), český malíř, grafik a ilustrátor. Narodil se v Opočně, studoval ve Vídni a od roku 1906 žil v Paříži. Jeho obrazy se staly

portrétista, dnes slavný abstraktní malíř František Kupka.

Vedle rodinných památek si můžete prohlédnout část sbírky motýlů nebo vzorky minerálů v kazetě na stole vedle kamen, které znovu připomínají Friedrichovy odborné zájmy.

Ložnice

Vybavení ložnice odpovídá vkusu konce 19. století a odráží také Friedrichovu intenzivně prožívanou katolickou víru, v níž bylo vychováno také všech osm dětí, které měl Friedrich se svou manželkou Kunhutou z rodu Vitinghoff-Schell. Její portrét můžete vidět nad postelí.

O jedné z jejich dcer, nadané básnířce Tereze, jsme slyšeli v pracovně, vlevo od dveří si můžete prohlédnout miniatury, zachycující celou rodinu pohromadě. Jsou zde vyobrazeni také oba Friedrichovi synové Karel Heribert a Friedrich Egbert. Po otcově smrti se Karel odstěhoval na zámek Roztěž na malešovském panství a Friedrich Egbert zůstal na Dačicích spolu se dvěma neprovdanými sestrami, které obývaly pokoje v jižním křídle.

východiskem abstraktní malby.

Pod portrétem Terezy Dalbergové je ve zlateném rámečku umístěn portrét Louisy von Spaur (1790-1863), sestry Karla Maximiliana Dalberga.

Vpravo od litinových kamen portrét Friedricha Ferdinanda Dalberga v černém rámu a pod ním podobizna jeho babičky Marie Anny v. Dalberg.

Vlevo od dveří do předpokoje portrét Karla Maximiliana Dalberga v černém rámu.

Na komodě v rohu je křišťál pod skleněným poklopem.

Kunhuta v. Dalberg (1827-1892) byla jednou ze čtyř sester. Její otec byl majorem ve výslužbě a držitelem mnoha vyznamenání za napoleonských válek, vlastnil panství Tišnov u Brna. Byla matkou osmi dětí - dvou synů a šesti dcer, z nichž se tři provdaly (Marie se jako jediná z rodiny rozvedla). Kunhuta byla poslední dva roky života ochrnutá a němá. Portrét maloval vídeňský malíř Georg Decker (1819-1894).

Nad postelí v černém rámečku suché květiny z úmrtního věnce Friedricha Ferdinanda s datem jeho smrti - 19. září 1908.

Karel Heribert (1849-1920) byl po svém otci dědičným členem panské sněmovny, dále čestným rytířem řádu Německých rytířů a c.k. komořím. Oženil se s hraběnkou Spiegel zum Diesenbergh-Hanxleden a teprve jedenáct let po svatbě se narodila první dcera, po které pak následovaly ještě další dvě.

Jedná se o Helenu a Sophii Dalbergovi.

Friedrich Ferdinand Dalberg je pohřben s manželkou a třemi neprovdanými dcerami (Helenou, Sophií a Terezou) na starém hřbitově v Dačicích, kde se nachází jedna z hrodek Dalbergů.

Vlevo od okna:

Veduta s pohledem na město Aschaffenburg. Pod ní rodinná hrobka Dalbergů v Aschaffenburgu, ve které jsou pohřbeni matka Karla Maximiliana Dalberga, jeho sestra a švagr. Hrobka je vytvořena z vlasů nalepených na skle.

Vpravo od dveří do archivu:

Alžběta Bavorská - Sissi - rakouská císařovna 1854-1898, manželka Františka Josefa I.

František Josef I. - rakouský císař 1848-1916, nejdéle vládnoucí Habsburk.

Vpravo od okna:

Marie Anna Louisa v. Ostein (1739-1805), roz. v Dalberg, manželka posledního Osteina Pod jejím portrétem vlevo Johann Friedrich Hugo v. Dalberg (1760-1812) autor řady filozofických a estetických spisů, dobrý klavírista a oblíbený skladatel. Uprostřed dvojportrét sourozenců Dalbergových Johanna Huga a Antoinetty. Je vyrobený z biskvitu - tvrdý dvakrát vypalovaný porcelán bez glazury. Vpravo mramorový reliéf Karla Theodora Dalberga, kterého jsme viděli už v přizemí.

Vlevo od dveří do pracovny:

Nahoře Charlotta v. Dalberg (1792-1866) - matka Friedricha Ferdinanda.

Druhá řada zleva:

Marie Aloisie v. Sturmfeder (1789-1866) snoubenka Osteina-Dalberga a vychovatelka Františka Josefa I. Karel Maximilian Dalberg se synem Friedrichem Ferdinandem.

Johanna v. Dalberg (1784-1859) roz. v. Sturmfeder - teta Friedricha Ferdinanda.

Třetí řada zleva: portréty dvou neznámých dívek a mladého Friedricha Ferdinanda Dalberga.

Malá knihovna

Tato místnost je jediná, v níž se dochovalo vybavení z doby Karlových úprav zámku ve 30. letech 19. století. Původní strop byl vyšší, ale při zmíněné přestavbě byl snížen kvůli snadnějšímu vytápění. Pod stopem vidíme erby Karla Dalberga a jeho manželky Charlotty, rozené Sturmfeder. Po smrti Friedricha Ferdinanda obsadili předešlé místnosti jeho vnuci Johann a Josef, kteří tu měli pracovnu a ložnici, v tomto pokoji bydlela jejich guvernánka. Ve skříních je dnes umístěna menší část zámecké knihovny, čítající něco přes 7 tisíc svazků.

Na čelní stěně je instalován rodinný portrét, pocházející z druhého dalberského zámku v Roztěži u Kutné Hory. Malba představuje rodinu Huga Philippa

V roce 1945 byl majetek dědiců Dalbergů v českých zemích, rodu Salm-Salm, konfiskován podle Benešových dekretů. Zatímco dačický zámek byl vybrán Národní kulturní komisí ke zpřístupnění, zámek Roztěž s veškerým zařízením byl svěřen do užívání

Dalberga z rodinné linie, která o dvě generace později zanikla v Německu. Hugo Philipp měl s manželkou Sophií celkem 9 dětí, dvě však zemřely v dětství. To jsou ty dvě namalované vpravo dole. Dlužno říci, že synové z této portrétované rodiny se právě nevyvedli; všichni vedli marnotratný život a nadělali velké dluhy, kvůli kterým byli internováni, aby se jim zabránilo v dalším zadlužování. Adolf Franz – to je chlapec první vlevo – byl dokonce vyšetřován kvůli vraždě, ke které měl navést svého sluhu; přišel o místo duchovního a zemřel ve vězení.

Velký salon

Velký salon je největším a nejreprezentativnějším prostorem prvního patra. V době přestavby zámku v roce 1832-33 byl velkoryse navržený pro pořádání velkých společenských akcí spojených s tancem a zdobený náročnou kombinovanou technikou stucco (štuko) – lustro, kterou jsou provedeny umělé mramory na soklech a pilířích. Otevřením zrcadlových dveří do vedlejší místnosti mohl být celý prostor zdvojnásoben. Oba sály byly postupně přeměněny v knihovnu a soukromé muzeum, kde měl Friedrich Ferdinand Dalberg umístěny své přírodovědné sbírky. Po jeho smrti se majitelem zámku stal Friedrichův mladší syn Friedrich Egbert. Ten, neprodleně po smrti svého otce v roce 1909, zahájil novou etapu stavebních úprav zámku a jeho modernizaci, která umožnila rodině pohodlnější celoroční bydlení. Ve vedlejší místnosti vznikla knihovna a tento sál byl zařízen jako hlavní společenská místnost. V roce 1904 se Friedrich oženil s Karolinou von Raab, a její erb spolu s erbem rodu Dalbergů nechal při úpravách vymalovat na stropě sálu.

svazu novinářů, který ho užíval jako rekreační a konferenční středisko. Po roce 1989 založil svaz pro správu tohoto majetku akciovou společností, a tento stav potvrdil i soud. Ministerstvo kultury vykoupilo nákladem téměř 4,5 milionů korun alespoň část mobiliáře pro správu zámku v Dačicích, neboť oba zámky a jejich zařízení spolu historicky majetkově a kulturně souvisejí. Alespoň některé rodinné památky tak mohou být veřejnosti zpřístupněny. (Na zámku Roztěž byl před časem natáčen seriál Život na zámku, který vysílala Česká televize).

Obrazy nade dveřmi znázorňují krajinu ve středním Porýní, kde poslední Ostein založil park a nechal postavit lovecký zámek – malíř zachytil jeho původní stav na konci 18. století. Obrazy jsou určeny k pověšení nad dveře, odtud pochází také jejich název – supraporty.

Na počátku 20. století zde měl Friedrich Ferdinand Dalberg shromážděny své přírodovědné sbírky.

Karolína pocházela z nižší šlechty. Její rodina byla povýšena do rytířského stavu Marií Terezií za zásluhy jejího prapradědečka, dvorního rady Franze Antona Raaba, který navrhl zemědělskou reformu, dodnes známou pod názvem „raabizace“.

Karolína v. Dalberg (1874-1935), roz. v. Raab. Pocházela z Brna. Díky jejímu prapradědečkovi Franzu Antonu Raabovi (1722-1783), který byl autorem známé zemědělské reformy tzv. raabizace, povýšila Marie Terezie rodinu do rytířského stavu. Raabizace byla poddanská a pozemková reforma, která měla za účel zefektivnit zemědělskou výrobu v době, kdy poddani byli v důsledku válek nepřiměřeně zatíženi robotou a docházelo k častým bouřím. Ideou raabizace bylo rozdělení vrchnostenských statků mezi sedláky, kteří by se tak stali dědičnými nájemci půdy (emfyteuty). Tím by odpadla robot a sedláci by odváděli vrchnosti peněžitě, případně naturální dávky. Reforma proběhla pouze částečně a byla císařem Josefem II. zastavena. Otec Karolíny - Josef, rytíř von Raab, (rytíř řádu Železné koruny 3. tř.), byl důstojníkem generálního štábu a vojenským atašé na c. k. rakouském vyslanectví v Konstantinopolu, (1832-1882), matka Karolína Ludvíka byla rozená v. Bernhausen (1845 – 1924).

V místnosti poutá pohled dominantní těleso krbu s mramorovým obložím. Krb nebyl funkční klasickým způsobem, ale obložení krylo tělesa ústředního topení, které vytápělo velké sály přízemí a patra. Tehdy byl také do zámku zaveden vodovod a vybudováno nové hygienické zařízení.

Stucco lustro - již v antice známá technika barevné omítky tvořené několika vrstvami jemného štuky, jehož horní vrstva je zdobena malovaným mramorováním a napuštěna voskem pro docílení povrchového lesku.

Tento krb byl v 50. letech minulého století z místnosti odstraněn, stejně jako druhý krb v knihovně. Naštěstí se mramorové obložení krbu z větší části dochovalo a na základě historické fotodokumentace mohl být krb rekonstruován do původní podoby.

Podle stavebních účtů dodala materiál ke krbu (mramorové desky) firma Oreste Bastreri z Vídně. V zámeckém sklepě se ještě dochoval kotel, potrubí, které rozvádělo teplý vzduch, však bylo po padesátých letech zazděno a vytrháno. V roce 1951 byla všechna moderní topná tělesa ze zámku odstraněna, protože neodpovídala záměru stylizovat celou prohlídkovou trasu v jednotném empírovém stylu. Stejně tak byla vybourána většina kachlových kamen z konce 19. a počátku 20. století a ponechána pouze empírová.

Nezbytným vybavením salonu byl klavír pro domácí koncertování. Reprezentativní charakter dodávají salonu čalouněné sedací soupravy z doby biedermeieru, skleníky na bibeloty v rozích a dva cenné empírové sekretáře s výklopnou psací deskou. Část obrazové výzdoby a zařízení místnosti máme zachycenou na dobové fotografii ze 40tých let minulého století. Výzdobu stěn tvořily převážně grafické listy ve zlatých rámech z 1/3 18. století, s antikizujícími a shakespearovskými náměty. Uprostřed stěny nad sedací soupravou je v masivním zlaceném blondelovém rámu portrét císaře Františka Josefa I. v uniformě polního maršála s Řádem zlatého rouna a mečem po boku ve věku 18 let. Jedná se o oficiální druh portrétu, tzv. portrét v uniformě. Jeho předlohou byl patrně portrét císaře F.J.I. od vídeňského dvorského malíře Antona Einsleho

Řády: Řád Leopolda II. (zlatý, červeně smaltovaný řecký kříž s bílým lemováním, zlatým okrajem a věncem uprostřed), Řád železné koruny (osmicípá stříbrná hvězda, uprostřed se zlatou lombardskou korunou), vojenský řád Marie Terezie (tereziánský kříž ve středu s babenberským erbem s ostružím uzavřeným ve zlatém vavřínovém věnci) a královský uherský řád sv. Štěpán (ve středu hvězdy dvojitý uherský kříž).

Lustr je dřevěný, bohatě zlacený, pochází z počátku 19. století.

Malé červené grafické listy (lepty) na stěnách reprodukují kresby německé malířky a Goethovy přítelkyně Angeliky Kauffmannové (1741-1807). Lept

je grafická technika tisku z hloubky.

Nad krbem je akvarel znázorňující budoucího císaře Františka Josefa I. a jeho sourozence. Hodiny jsou zlatené zn. Joseph Sauer, Znojmo, 2. pol. 19. století. Vídeňské křídlo zn. Pfeiffer, kolem roku 1815.

Knihovna

Literatura byla největší zálibou Friedricha Egberta a v rámci přestavby zámku v roce 1909 vznikla také tato knihovna. Dnes je zde uloženo téměř 17 tisíc svazků knih, rozsáhlá sbírka grafiky, kreseb a fotografií.

Zařízení knihovny zhotovila podle návrhu architekta Hanse Prutschera dačická truhlářská firma Leixner a syn.

Portrét autora návrhu celé tehdejší přestavby Dačic Hanse Prutschera je vyřezán do krajního sloupku u vchodu. Výzdoba na hlavicích knihovnických regálů odráží ostatní baronovy zájmy a vkus - jsou zde portréty významných osobností a symboly událostí, které hýbaly tehdejší společností – objevitelské cesty, rozvoj letectví, i zájem o exotické národy, jak dokazuje řezba Eskymáka.

Friedrich Egbert se o poznávání cizích národů intenzivně zajímal a v knihovně se nachází i cestopis o Palestině, který sám napsal. Jeho přínosem je i rozsáhlá sbírka exlibris z přelomu 19. a 20. století.

Místnosti vévodil podle autentických fotografií z roku 1909 krb obložený mramorovanou keramikou, s výtvarně řešeným tepaným a nýtovaným dýmníkem v secesním stylu. Tento prvek, který máme doložený ještě na fotografii z 50. let (ovšem už bez dýmníku), byl podle protokolů tehdejší památkářské komisi trnem v oku a byl v roce 1957 při pozdějších úpravách interiérů odstraněn. Na jeho místo byla vyrobena regálová prosklená stěna, která prostor bývalého krbu zakryla.

Zhotovila ji opět dačická firma LEIXNER a syn, která o 30 let dříve realizovala Prutscherův návrh knihovny.

Hans Prutscher (1873-1959) projektoval obytné a kancelářské budovy ve Vídni, zabýval se zařizováním interiérů a návrhy nábytku. Po roce 1918 se zaměřil na projektování církevních staveb a návrhy náhrobků. V Dačicích navrhl ještě úpravu střecha renesanční věže farního kostela.

Zleva od vchodu vídeňský starosta Lueger, císař František Josef I., papež Pius X., vynálezce Edison; naproti zprava Eskymák jako symbol objevitelských cest k pólům, dále cestovatel Peary, vynálezce a vzduchoplavec Zeppelin a Indián.

Cestopis o Palestině byl vydán v roce 1892 v prestižním nakladatelství cestopisné literatury Leo Wörla

Friedrich Egbert se věnoval také publicistice, působil v redakci Katolických dělnických novin ve Vídni a byl činný v Křesťansko sociální straně Rakouska, kde spoluzakládal její deník "Reichpost". Byl velkým bibliofilem a obohatil zámecké knihovny sbírky o stovky titulů s cestopisnou, etnografickou, politologickou a

uměleckou tematikou.

Základ knihovního fondu tvoří knihy Osteinů, doplňované postupně několika generacemi rodiny Dalbergů. Jsou zde díla z různých vědních oborů, ale také beletrie, módní časopisy a knihy pro děti. V knihovně jsou knihy v 21 jazycích, vydané v 35 zemích; převládá němčina a francouzština, knih v češtině je pouze 66.

I když architekt Prutscher při návrhu knihovny respektoval klasicistní enfiládu, rodina Egberta Dalberga přímý vstup do sousedního salonu nepoužívala a vycházela z knihovny do arkádové chodby

Velkou knihovnu, čítající asi 5500 svazků, měl Karel Theodor Dalberg (1744-1817). John Emmerich Acton-Dalberg (1834-1902) - vědec a univerzitní profesor - se kvůli knihám zadlužil tak, že byl nucen prodat zámek v Herrnsheimu. Johann Dalberg (1455-1503), wormský biskup, založil knihovnu univerzity v Heidelbergu.

Zastoupeny jsou právo, historie, genealogie, geografie, filologie, archeologie, etnografie, přírodní vědy, ekonomie, různé slovníky a encyklopedie, hudebniny aj. Větší část hudebnin však byla v roce 1950 odvezena do Moravského zemského muzea v Brně.

Poslední majitelé zámku ovládali češtinu, synové zřizovatele knihovny chodili v Dačicích do české obecné školy, ale jejich mateřštinou byla němčina.

V zámku je umístěna také knihovna Wallisů z nedalekých Budiškovic (19 tisíc svazků) a knihovna ze zámku Roztěž, který patřil Dalbergům (6 500 knih). Karel Maximilian Dalberg a jeho žena Charlotta milovali přírodní vědy - hlavně botaniku a zoologii. Od Charlotty pocházejí dva rukopisy jmenných seznamu ptáků Německa a rostlin v Oppenweileru, Ischlu a Salzburgu. Přírodovědec Friedrich Dalberg knihovnu doplňoval politickou, historickou a přírodovědou literaturou. Jsou zde i separáty jeho ornitologických článků, které publikoval. Jeho syn Friedrich Egbert zásobil knihovnu literaturou o umění, etnografii a cestopisy. Sádrová soška Friedricha Ferdinanda Dalberga (1822-1908) od rakouského sochaře Karla Kaulbacha z roku 1844. Stolek s kamennou deskou s Konstantinovým obloukem v Římě. Na psacím stole fotografie Friedrichových synů Josefa a Johanna.

Arkádová chodba

Renesanční arkádová chodba v 1. patře byla rodinou užívána jako zimní zahrada. Za zakladatelů zámku Krajčů v 16. století byly arkádové oblouky otevřeny do prostoru, stejně jako v přízemí. Během stavebního vývoje zámku však byly z klimatických důvodů oblouky zazděny a do nich vsazena dřevěná okna. V roce 1909 nechal architekt Prutscher na Friedrichovu žádost tyto renesanční prvky odkrýt, rekonstruovat a do oblouků zasadit kovová ventilační okna. V roce 1910 byla přistavěna neobarokní kaple naproti v nádvoří. Prutscher navrhl také její dodnes dochované vybavení. Kapli je možné po prohlídce navštívit, je přístupná bezplatně z chodby muzea.

Budoir baronky Karolíny Dalbergové

Z horní arkádové chodby se mohlo vstoupit francouzskými dveřmi do budoiru baronky Karolíny Dalbergové. Friedrich Egbert Dalberg poznal svou budoucí manželku na zámku Roztěž, kde působila jako vychovatelka u Friedrichova staršího bratra Karla Heriberta. Ten, jako prvorozený, získal po smrti starého barona většinu majetku v Bavorsku a Porýní, prohlášeného za tzv. fideikomis, včetně zámku Wallhausen s rodovým hradem Dalburg, a také zmíněnou Roztěž s malešovským panstvím. Se svou manželkou Marií měl jen tři dcery, z nichž se dospělost dožila pouze nejmladší Marie - Anna. Podle rodinné smlouvy tak po Karlově smrti přešel fideikomisní majetek na Friedrichovy syny Josefa a posléze Johanna Dalberga, jejichž fotografie jsou vystaveny na psacím stole.

Podobu budoiru máme zachycenou na fotografii z 20. let minulého století, kde je Karolína Dalbergová již ve středním věku. Na fotografii je patrné, že slunnou místnost baronka využívala i jako pracovnu k vyřizování korespondence.

Kuželky původní balustrády se nedochovaly a byly nahrazeny souvislými parapety členěnými z vnější strany novými kuželkami z cementové směsi.

V jižním a západním křídle zámku se po roce 1945 vystřídalo několik desítek nájemníků. V uplynulých letech proběhla v těchto prostorách rozsáhlá rekonstrukce dřevěným stropů napadených dřevokaznou houbou. Od roku 1996 je zde umístěno Městské muzeum a galerie.

Busty (bysty) na arkádě:

Hlava ženy je renesanční kopie řecké klasické plastiky. Busta uprostřed je sádrový odlitek Praxitelova Herma (Praxiteles, athénský sochař, 4. stol. př. n. l.) Mužský portrét je římský originál asi z přelomu 1. a 2. století n.l. původní je jenom hlava.

Čti budoár

Fideikomis ustanovoval část rodinného majetku jako vázaný, nedělitelný a nezczitelný. Nesměl být odkázán více dědicům, ani přejít prodejem do cizích rukou, tvořil základ rodového jmění. Stanovoval také dědickou poslušnost.

Alodiální majetek (alod) je opak fideikomisu. Je to majetek, se kterým může majitel volně nakládat, případně i prodat, darovat, směnit apod.

Původní bílo - zlatá souprava se téměř kompletně dochovala. Překvapí poměrná láce nábytku, který by se patrně dal označit spíše jako módní než kvalitní. Typickým dobovým doplňkem Karolínina salonku byl

V pozůstalostní závěti jí baron Dalberg odkázal následující pokoje s přáním, aby je doživotně užívala.

skleník se sbírkou rokokových porcelánových sošek, z nichž většina byla však v minulosti ukradena. Velmi oblíbeným žertovným námětem tzv. „dukátniček“-porcelánový kavalír v růžovém kabátku, ve velmi intimní pozici. Figurka je dokladem poněkud lascivního a pokleslého vkusu v době rokoka, ve 20. století představovala zřejmě již sběratelskou starožitnost. Porcelánové koflíky s podšálky pocházejí většinou z období Karla Dalberga a Charloty a představují kvalitní ukázky porcelánu z doby empiru a biedermeieru. Byly vyrobeny ve známých střediscích produkce porcelánu, Míšni, Vídni a Březové u Karlových Varů. Z této doby pochází také dámská empírová psací souprava vykládaná perletí.

Ignaz Dullinger patřil v mladších letech k okruhu rakouských nazarenistů a jeho raná díla mají dnes velkou cenu. Podle některých zpráv učil kreslit i pozdějšího císaře Františka Josefa a jeho bratra Maxmiliána.

Obrazy, které měla Karolína ve svém salonku se vesměs nedochovaly, podle fotografie nad sedací soupravou visely zejména žánry a krajinky. Akvarely hýřící barevností zobrazující krojované obyvatele španělské Cordoby pocházejí od dobově oblíbeného anglického malíře Trevora Heydena (1864 – 1941)

Ovalný portrét dámy nad klavírem zachycuje Henriettu Seymourovou, obraz je signován Lehmann 1870. Autorkou dvou olejomalb květinových zátiší po stranách empírových kamen, které jsou datovány rokem 1825, je Luisa v. Geymüller. Šlechtickému rodu Geymüllerů patřil zámek Kamenice nad Lipou.

Salon barona Friedricha Egberta

Rozeznávaná místnost byla salonem barona Friedricha Egberta.

Podle archivních fotografií byl na dveřích z knihovny umístěn stejný koberec, který je zde k vidění i dnes. S touto zvláště působící úpravou se na dobových fotografiích soukromých pokojů šlechty setkáváme častěji, koberec měl za úkol vizuálně eliminovat nadbytečné dveře a zároveň interiér zateplit. Do salonu se tedy nevcházelo přímo z knihovny, ale přes malý budoár z arkádové chodby, nebo z vedlejší jídelny.

Tapety a převážná část mobiliáře, včetně obrazové výzdoby se dochovala. Většinu stěn dekorují vojenské výjevy a portréty, doplněné náměty s loveckou tematikou a trofejemi.

Nad knihovnami a okolo vstupních dveří do místnosti je v pravidelném uspořádání rozvěšená kolekce kolorovaných grafických listů představujících rakouské vojáky a oficíry v uniformách z 1/3 19. století. Obrazovou paneláž bohatě doplňují lovecké trofeje. Zálibu v myslivosti rozvíjel Friedrich Egbert již v mládí se svým otcem, kterého doprovázel při jeho ornitologických výpravách. I když na fotografiích ve středním věku působí poměrně usedle, v mladším věku

společně se svým bratrance Maxem v. Wittinngoff – Schell podnikl loveckou expedici do Norska. Jako poručíkovi v záloze mu byla blízká i vojenská tematika. Po studiích na benediktinském gymnáziu v Melku navštěvoval vojenské školy v Hranicích na Moravě a ve Vídni.

Místnosti opět dominují regály s knihami, v nichž jsou také vystaveny různé sbírkové předměty a suvenýry z cest. Mimo jiné je tu i model božího hrobu, který si sebou Friedrich přivezl z cesty do Palestiny.

Dnes je v knihovnách umístěno přibližně tisíc svazků knih pocházejících z dalšího dalbergovského zámku Roztěž u Kutné Hory, správního centra velkostatku Malešov, který si zvolil za své sídlo Friedrichův bratr Karl Heribert.

Jako nadšený etnograf projevoval Friedrich Egbert zájem o různé etnické kultury. V zámecké sbírce se nachází velké množství alb s fotografiemi obyvatel různých evropských národů v tradičních lidových krojích, ale i alba zachycující například typy severoamerických indiánů. Stejný sběratelský důvod má patrně také velmi zajímavá kolekce suvenýrových figurek, představujících rázovité typy Mexičanů nebo Cikánů. Část sbírky měl Friedrich podle inventáře vystavenou ve svém salonu.

Mezi další suvenýry z cest patří také například model stúpy (buddhistické svatyně) vztyčované nad ostatkem, sv. textem apod. Ukládaly se v nich např. texty sůtry, nebo jiné drahocennosti – vyrobeno ze dřeva, Asie, konec 19. století

Během tamního pobytu přijal také škapulíř Panny Marie Karmelské a karmelitánská zbožnost s důrazem na návrat ke skromnému řeholnímu životu mu byla bezesporu velmi blízká.

Také tato cesta byla motivována nejen zájmem o neznámé země, ale souvisela s jeho úzkým osobním vztahem ke karmelitánské zbožnosti. Na své cestě do Svaté země přijal škapulíř Panny Marie Karmelské, který nosil na těle.

Od roku 1858 vlastnili Dalbergové statek Kostelní Vydří, tím byli zároveň patrony zdejšího poutního kostela. V roce 1909 sem spolu s brněnským biskupem Huynem uvedli karmelitánské mnichy z Vídně, aby tu založili klášter. Na protějším návrší posléze vznikl malý lesní hřbitov, který si Friedrich vybral jako místo svého posledního odpočinku. Sem bylo jeho tělo uloženo o 5 let později v roce 1914.

Škapulíř – část řeholního řádového roucha - pruh látky s otvorem pro hlavu sloužící jako zástěra. Kromě řeholního škapulíře existuje také tzv. “ malý škapulíř “ pro laiky. Jsou to dva malé kousky vlněné tkaniny spojené šňůrami nebo řetízky, nošené na těle. Nošení škapulíře bylo svázáno s kultem P. Marie Karmelské, která podle tradice darovala škapulíř jako svou výsadu generálnímu představenému karmelitského řádu Šimonu Stockovi, který ji prosil o pomoc a záchranu řádu v těžkých dobách. Výsada spočívala v tom, že kdo bude zbožně nosit škapulíř a v něm zemře, bude spasen. Víra v zázračnost škapulíře dala vznik laickým „škapulířovým bratrstvům“, které se staly oporou řádu.

Friedrich zemřel ve věku 51 let, po pouhých 10 letech šťastného manželství. Zanechal po sobě vdovu se dvěma malými

děťmi, osmiletým Josefem a pětiletým Johannem, jejichž portrét visí na protější straně mezi okny. Z důvodů jejich nezletilosti ustanovil za poručníky rodinného přítele, velkostatkáře Antona Weimara a svou manželku Karolinu. Její portrét visí na stěně vpravo vedle okna.

Portrét Friedrichových synů namaloval podle fotografie A. v. Dahmien.

Po náhlé smrti manžela přibyla vzápětí Karolíně ještě další starost, neboť v roce 1914 vypukla válka. Karolína hledala patrně duševní útěchu v charitativní činnosti a stala se patronkou vojenského lazaretu, zřízeného v konventu františkánského kláštera.

Autorem portrétu Karoliny Dalbergové je také A.v. Dahmien

Těžké doby však rodinu teprve čekaly. V roce 1918 postihlo Dalbergy, stejně jako jiné šlechtické rody, zrušení šlechtických titulů. Následná pozemková reforma zmenšila rozlohu velkostatku Dačice z původních téměř 3600 ha na třetinu. Finanční situace se zlepšila v roce 1920. Po smrti Friedrichova bratra Karla Heriberta připadl fideikomisní majetek v Bavorsku a Porýní Josefu Dalbergovi. Tomu však bylo v té době pouze 14 let, spolumajitelkou se proto stala po dobu jeho nezletilosti Karolína. Josef se ale správy svého majetku nadlouho neujal. Neměl pevné zdraví a zemřel ve 23 letech v sanatoriu ve Vídni. O jeho životě máme jen málo zpráv. Víme, že stejně jako jeho bratr Johann hovořil velmi dobře česky, byl odveden na vojnu, kde sloužil jako řidič, a pamětníci jej popisují jako velmi přátelského a oblíbeného společníka.

V prosklené skříni napravo od dveří do budoáru je mimo jiné umístěno vyznamenání, které získala Karolína za svou charitativní činnost. Jedná se o bronzovou medaili Červeného kříže, kterou obdržela v roce 1917.

Po smrti svého manžela pravděpodobně Karolína ponechala místnost v nezměněné podobě, v pozdějších inventářích je označována jako „sitzzimmer“, neboli obývací pokoj.

Josef se také rád věnoval myslivosti a již jako dítě se zřejmě zúčastňoval honů na panství, jak naznačuje jeho fotografie v loveckém kabátku ve věku 5 let nad skolenou srnkou a další fotografie v loveckém v mladickém věku.

Friedrich v závěti nabádal své syny, aby se o majetek bratrsky rozdělili rovným dílem a své manželce odkázal kromě 5 pokojů se zařízením doživotní rentu a kočár s nejlepším párem koní

Další obrazy :

Pastel pod portrétem baronky Karoliny představuje Friedrichovu matku Marii Kunigundu v. Dalberg rozenou v. Vittinghoff – Schell zu Schellenberg (1827-1892 Vídeň)

Muž v uniformě s řády ve zlatém rámu nad knihovnou vlevo od dveří je otec Kunhuty Dalbergové a dědeček Friedrich Egberta – Karl Friedrich v. Vittinghoff – Schell (1786- 1849).

Olejomalba neznámé staré ženy ve zlatém rámu pod obrazem pochází z majetku Friedrichovy sestry Sophie v. Dalberg (1861- 1937)

Pod ním v tmavém rámečku fotografie Friedrichovy zemřelé sestry Terezie Marie v. Dalberg (1866-1893)

Na protější straně:

Okolo dveří ve zlatých rámech dvě romantické olejomalby krajin z 2. poloviny 19. století, pocházející ze zámku Roztěž.

Ze salonu barona se přes krátkou spojovací chodbu se dvěma zabudovanými komorami vstupovalo do malé jídelny. V levé komoře byl umístěn trezor. Podle inventáře vlastnila baronka Karolína Dalbergová řadu šperků, částečně získaných patrně jako dědictví. V jejím pozůstalostním inventáři z roku 1935 byly například zapsány 2 zlaté šperky s dvouhlavými orly s 50 vsazenými brilianty, korunka s 65 brilianty, čelenka (diadém) s 297 brilianty, kapkovitý náhrdelník s přívěsky s 320 brilianty, briliantový kříž s 55 drahými kameny, zlatý collier se 48 brilianty, perlový náhrdelník a další předměty.

Malá jídelna (pouze procházet)

Velmi intimně působí prostor užívaný jako Malá jídelna. Na stěnách se dochovaly velmi kvalitní tapety s raženým květinovým dekorem, napodobující brokát. Malá jídelna sloužila stále se zmenšující rodině k soukromému a méně okázalému stolování, než umožňovala jídelna v přízemí. Ta byla vhodnější ke společenským příležitostem. Charakteristickým doplňkem jídelny je sbírka lidové keramiky, která souvisí se zálibou Friedricha Egberta v etnografii a

Tapety byly původně stříbřitě šedobílé, vlivem slunečního světla však změnilly barvu.

Obrazy na stěně s oknem:

2 hlavy starců (světců) – olejomalby z počátku 18. století.

Poprsí císaře Josefa II. - olej, 18. století

Obrazy vpravo na stěně:

Císař František Josef II. na koni v čele rakouské jízdy – kolorovaná litografie, 19. století

Císař Maxmilián s manželkou Charlottou – litografie, 2. polovina 19. století

Bitva u Aspern – lept, 1. polovina 19. století

lidovém umění.

Ložnice

Ložnice upoutá velmi nezvyklým tvarem vzniklým při úpravách zámku v 19. století. Do původního sálu byla vezděna půlkruhová příčka, která měla za úkol oddělit ložnici od vlhkých a chladných venkovních zdí. Ve zbytkovém prostoru tak vznikl ohoz, využívaný patrně jako zázemí ložnice a šatna. Skrytým průchodem ve stěně bylo možno vstoupit z ložnice do vedlejšího pokoje.

Přestože v ložnici stála manželská postel, bylo dobovým zvykem, že manžel měl své vlastní apartmá a svou ženu zde jen navštěvoval. (Ložnice barona Egberta Dalberga s pracovnou a koupelnou se nacházela v mezipatře). Proto je ložnice zařízena s ohledem na to, že ji obývala především dáma. Kromě nezbytného paravánu, který chránil soukromí při toaletě, bývaly ložnice zpravidla vybaveny klekátkem pro konání soukromé pobožnosti, byl zde toaletní stolek a pohovka či chaiselongue před manželskými postelemi.

Nad klekátkem je zarámovaný plátěný Veraikon s pečeti karmelitského řádu, patrně dar z poutního kostela Panny Marie Karmelské v Kostelním Vydří, jehož byl Friedrich Dalberg zakladatelem. Obrazy jsou vesměs z konce 19. až počátku 20. století. Přestože v tehdejších ložnicích ve výzdobě převažovala náboženská témata, inventář v Dačicích uvádí nezvykle vysoký počet 46ti obrazů s převážně náboženským obsahem. Ačkoli neznáme témata všech obrazů, jistě zde byli vyobrazeni oblíbení světci karmelitánů, jako například Svatá Terezie.

*Nad dveřmi do předsíně : grafiky
Generál Johannes de Werth, v pozadí hrad
Harmanstein a opevněné město, vpředu řeka Rýn -
mědirytina 1650
Generál Leonard Thorstensson, v pozadí město Lipsko,
- mědirytina kol.pol.17. stol.*

*Také zde nebylo možné rehabilitovat původní v tapety,
na stěnách jsou dnes jejich kopie.*

*Bohužel se nedochovala žádná fotografie ložnice, její
interiér byl vytvořen na základě údajů z inventáře a
stavebně historického průzkumu, s maximálním
využitím kmenového dačického mobiliáře a
historických analogií.*

*Původní kovová manželská postel uvedená v inventáři z
roku 1914 se nedochovala, stejně tak jako řada dalších
kusů nábytku, které jsou dnes ztraceny, nebo byly
rozprodány ve státních aukcích na počátku 50. let*

*Okolo klekátko a na komodě je umístěno několik velmi
krásně řezaných slonovinových plastik. Jsou to
zejména sochy sv. Šebestián a Panna Marie Vítězná
s Ježíškem. Pocházejí z 18. století, autorem sochy
Panny Marie je zřejmě německý sochař Ehergott Ignaz
Bendl . Tyto sochy patřily patrně do vybavení staré
kaple, inventář z roku 1914 je uvádí v
barončině ložnici.*

Předpokoj

Předpokoj sloužil jako zázemí jídelny a měl i funkci hygienickou. V přístěnku byly pravděpodobně umístěny dvě toalety. Friedrich Egbert v roce 1910 nechal na dačickém zámku vybudovat několik splachovacích klozetů a jednu koupelnu, ovšem ani jedno sociální zařízení z této doby se nedochovalo. Jediná historická koupelna, která se nachází v prvním patře severozápadního křídla, je až z meziválečného období. Byla součástí bytu, který obýval Johan Dalberg. Dnes je nepřístupná, protože v sousedních prostorách má svou expozici městské muzeum. V budoucnu se však uvažuje o jejím zpřístupnění.

Pracovna baronky Karolíny

Poslední pokoj na prohlídkové trase užíval původně Friedrich Dalberg jako šatnu a pracovnu, později zde měla pracovnu baronka Karolína.

Vzhledem ke ztrátám původního obrazového fondu je většina obrazů nepůvodních, až na portrét Josefa Dalberga nad stolem u okna, který podle inventářů patřil k historickému vybavení místnosti. Po Josefově smrti v roce 1929 zůstala Karolína na zámku s mladším synem Johanem. Z velké rodiny barona Dalberga byla tehdy naživu již jen Sofie Dalbergová, jedna z Friedrichových neprovdaných sester, obývajících jižní křídlo zámku. Karolína zemřela v roce 1935, o dva roky později umírá i Sofie. V prázdném zámku zůstal sám Johan, jako poslední žijící Dalberg. Reprezentační prostory už neužíval, nechal si upravit byt

Předpokoj je vytapetován původními tapetami s geometrickým iluzivním vzorem, které naštěstí nebyly znehodnoceny pozdějšími nátěry a uchovaly se v téměř intaktním stavu.

Podle inventáře zde byly dva mycí stoly, odkládací a úložný nábytek.

V poválečném období se Karolína Dalbergová zabývala mimo správy majetku také podporou nových spolkových organizací s charitativním zaměřením. Byla mecenáškou zejména katolíky založené organizace Československý Orel, ustanovené v roce 1921. Cílem katolicky orientované organizace bylo rozvíjení tělesné zdatnosti a kulturního a společenského života v Dačicích. Spolek se podílel zejména na přípravě náboženských oslav a svátků. Hlavním pilířem organizace byla Tělocvičná jednota Orel, které baronka Dalbergová věnovala kompletní vybavení nářadí do tělocvičny.

Pokoj byl podle inventáře vybaven čalouněným sedacím nábytkem, toaletním stolem, sekretářem a komodami. Stál zde skleník s upomínkovými drobnostmi, na komodě měla Karolína v zasklené skříňce Jezulátko. V rohu místnosti se dochovala empírová kamna, obdobná jako v salonku. V této i následující místnosti zůstaly původní papírové tapety bez pozdějších nátěrů, byly však velmi zašpiněné sazemi a vyčistění bylo náročnou restaurátorskou prací.

v severozápadním křídle. Vzhledem k zhoršující se finanční situaci byl nucen část zámeckých prostor pronajímat. Víme zatím jen málo o jeho soukromí. Jako dítě si rád hrál na kněze a proto mu jeho matka nechala v zámeckém parku postavit kapličku. V dospělosti měl rád film a fotografování. Na přelomu 20. a 30. let cestoval po Evropě, později žil osaměle a nikdy se neoženil. Stejně jako jeho otec měl rád literaturu a zápisy ve svém deníku končil často poznámkou, že večer strávil v knihovně. Také on trpěl vážnými dědičnými chorobami. Zemřel v roce 1940 na degenerativní onemocnění srdce a je pohřben společně s celou rodinou na lesním hřbitově v Kostelním Vydří. Nad jeho rakví byl rozlomen rodový erb na znamení, že jím vymírá rod komořích z Wormsu, svobodných pánů z Dalbergu. Majetek dačických Dalbergů zdědil Franz Karl zu Salm-Salm, nejstarší syn Johanovy sestřence Marie Anny rozené Dalbergové. Jako říšským občanům jim byl v roce 1945 podle Benešových dekretů zabaven všechen majetek na našem území. V roce 1949 byl dačický zámek zpřístupněn veřejnosti, jeho interiéry byly prezentovány s pomocí svezeneho mobiliáře jako muzeum empírové kultury a teprve reinstalace, dokončená v roce 2012, umožnila opět vrátit prostorům zámku jejich autenticitu a oživit osobnosti jejich původních majitelů.

Chodba

Nyní vyjdeme na krátkou chodbu, kde naše prohlídka končí. Děkuji Vám za návštěvu zámku a zvu Vás k prohlídce dalších zámků ve správě Národního památkového ústavu, například Telče nebo Jindřichova Hradce.

PŘÍLOHY

Historické památky města Dačic:

Městská radnice - 1559, přestavěna po požárech v 17. a 18. století, dnešní vzhled z roku 1850, sgrafita na fasádě obnovena po roce 1945, nová fasáda z roku 1991.

Starý zámek - postaven 1572-79, zachován v původní podobě, dnes sídlo Městského úřadu.

Kostel sv. Vavřince - stavba z let 1775-88 zcela nahradila původní románský a ve 14. století goticky přestavěný kostel. Hodnotná fresková výzdoba Josefa Winterhaltera z roku 1787.

Kostelní věž - renesanční stavba z let 1586-92 s arkádovým ochozem, stavitel Francesco Garof z Bissone. Přístupná od poloviny června do poloviny září.

Mariánský sloup – (před zámkem) dal postavit kolem roku 1725 tehdejší majitel panství Václav Albrecht z Vrbna a Bruntálu. Sochy sv. Václava, Vojtěcha a Prokopa.

Františkánský klášter - postaven 1660-64, kostel z let 1672-77. V roce 1991 klášter vrácen podle restitučního zákona řádu františkánů, dnes osídlen řádem bosých karmelitek. Veřejnosti nepřístupný

Historické památky v okolí:

Nová Říše - obec a klášter 10 km jihových. od Telče; klášter založen v 1. pol. 13. století, barokně přestavěn v letech 1641-49; klášterní kostel z let 1677-98 s freskami Jana Lukáše Krackera z roku 1766. Deska na domě č. 31 připomíná pobyt básníka Otokara Březiny, který zde učil na měšťanské škole v letech 1888-1901.

Jemnice - město 13 km východně od Dačic, zal. 1227, na obvodu starého města zbytky opevnění; zámek nepřístupný (zal. 1661, přestavěn v 1. třetině 18. stol.); farní kostel sv. Stanislava v jádře gotický, upraven renesančně 1540-80; gotický kostel sv. Víta z 15. století; na hřbitově při silnici od Dačic románská věž bývalé rotundy z 12. století; hřbitovní kostel sv. Jakuba z 13. století, přestavěn kol. r. 1500.

Slavonice - město 13 km jihozápadně od Dačic, městská památková rezervace, ucelený soubor pozdně gotických a renesančních domů, farní kostel ze 14. století.

Landštejn - 10 km východně od Nové Bystřice, v jádře románský hrad ze začátku 13. století, rozšířený kolem roku 1500, vyhořel roku 1771. V posledních letech renovován a zpřístupněn.

Klášteř - obec 4 km východně od Nové Bystřice, klášter založen 1501, zbořen; dochován raně barokní kostel (1668-82).

Liděřovice - obec 5 km západně od Dačic, dvoulodní kostel ze 40. let 15. století, vynikající památka pozdní gotiky.

Budíškovice - obec 7 km východně od Dačic, barokní zámek z 90. let 17. století původně v majetku šlechtického rodu Wallisů, dnes domov důchodců; přístupné pouze nádvoří a park.

Cizkrajov - obec 5 km severovýchodně od Slavonic, dvoulodní pozdně gotický kostel (po roce 1440).

Montserat - vyhlídkový vrch u Cizkrajova, barokní kostel (1712-18), kopie španělského kostela na Mont Serratu.

Český Rudolec - obec 9 km západně od Dačic, dvoulodní pozdně gotický kostel (40. léta 15. století), novogotický zámek (1860), nepřístupný.

Kostelní Vydří - obec 4 km severně od Dačic, barokní poutní kostel (1783), karmelitánský klášter (1746), v lese hřbitov Dalbergů.

Hrady a zámky v okolí: Telč, Roštejn, Jindřichův Hradec, Červená Lhota, Jaroměřice n. Rokytinou, Bítov, Vranov n. Dyjí

MAJITELÉ PANSTVÍ A ZÁMKU DAČICE

1591 - 1610 **KRAJÍROVÉ Z KRAJKU :**

Oldřich †1600

dědičkou jeho sestry *Kateřina*, od 1598 vdova po Janovi z Lipé, později provd. za Volfu Dětřicha z Althannu

1610 - 1620 **VILÉM DUBSKÝ Z TŘEBOMYSLIC**

1. manž. Johanka Vranovská z Vranova

2. manž. Zahrádecká ze Zahrádek

koupil Dačice za 106 000 zlatých od Kateřiny Krajířové

1620 - 1622 jako pobělohorská konfiskace v majetku císaře Ferdinanda II.

1623 - 1644 **BERKOVÉ Z DUBÉ A LIPÉ:**

Lev Burian hr. Berka (†1626) získal Dačice za 105 000 zlatých

dědicem syn *Matyáš Ferdinand* (†1644)

jeho matka Františka Hippolyta hr. v. Fürstenberg odmítla vydat po smrti syna majetek druhé větvi Berků a předala jej svému synovci:

1644 - 1673 **FÜRSTENBERKOVÉ:**

Friedrich Rudolf hr. v. Fürstenberg (synovec Fr. Hippolyty) †1655;

Maximilian Franz hr. v. Fürstenberg, syn předchozího

(mezitím probíhal soudní spor mezi Fürstenberky, kteří Dačice drželi, a Berky, kteří si činili nárok)

- 1673 - 1714 **BERKOVÉ Z DUBÉ A LIPÉ:**
na základě rozhodnutí tribunálu v Brně:
František Antonín †1706
Františka Rosálie hr. Berková provd. hr. Kinská (sestřenice předchozího) †1714
- 1714 - 1728 **VÁCLAV ALBRECHT HR. Z VRBNA A BRUNTÁLU** (1659-1732)
nevlastní bratr Františky Rosálie Kinské, se souhlasem Fürstenberků její dědic;
manž. Maria Augusta v. Fürstenberg
- 1728 - 1809 **OSTEINOVÉ:**
Heinrich Karl hr. v. Ostein (1693-1742) koupil panství za 426 000 rýnských zlatých
1. manž. Johanna Karolina v. Berlepsch (1707-1737)
2. manž. Maria Klara v. Eltz-Kempenich (1720-1786)
dědicové Heinricha Karla: dva nezletilí synové
Philipp Karl (1742-1766) a Johann Friedrich Karl (1735-1809)
od 1775 jediným majitelem *Johann Friedrich Karl*
manž. Ludovika Charlotta v. Dalberg (1739-1805)
1809 dědicem adoptivní syn *Friedrich Karl Anton hr. Ostein-Dalberg* (1787-1814),
zemřel svobodný bezdětný
- 1809 - 1940 **DALBERGOVÉ:**
1814 dědicem bratr předchozího *Karl Anton Maximilian* sv. p. v. Dalberg (1792-1859)
manž. Maria Charlotta Sturmfeder v. Oppenweiler (1791-1866)
1859 dědicem jejich jediný syn *Friedrich Ferdinand* (1822-1908)
manž. Maria Kunigunda v. Vittinghoff-Schell (1827-1892)
1908 dědicem syn *Friedrich Egbert* (1863-1914)
manž. Karolina v. Raab (1874-1935)
po Friedrichově smrti dědila manželka a dva nezletilí synové
Josef (1906-1929) a Johannes (1909-1940), po r. 1935 jediným
majitelem Johannes, jímž rod Dalbergů vymřel po meči
- 1940 - 1945 **FRANZ KARL ZU SALM-SALM** (*1917)
zdědil velkostatek se zámkem jako nejbližší příbuzný (byl to syn Johannovy
sestřenice Marie Anny v. Dalberg, provd. zu Salm-Salm (1891-1979)
- 1945 velkostatek zestátněn podle Benešových dekretů, zámek nyní ve správě Národního
památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích